

ИСТОРИЈАТ ГЛАСНИКА ЈАВНОГ ЗДРАВЉА

Душан Ђурић

дипломирани историчар

HISTORY OF THE SERBIAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH

Dušan Đurić

Bachelor with Honours in History

Након тринаестогодишње паузе Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ поново покреће публикавање новог, обновљеног издања *Гласника јавног здравља* (*Serbian Journal of Public Health*). Значај овог догађаја за јавно здравље и богата историја часописа *Гласник* захтевају осврт на периоде издавања часописа у протеклих 95 година и на његову вредну заоставштину.

До изласка овог броја, *Гласник* је од 1926. године до данас имао укупно 265 бројева или свезака, како су се бројеви звали пре Другог светског рата (ако не рачунамо суплементе и посебна издања). Часопис се публиковао у четири периода, под различитим називима, али увек као *Гласник* и увек са истим циљем. Током првог периода, до пролећа 1941. године, под називом *Гласник Централног хигијенског завода* објављено је 85 свезака. Током другог периода, након прве послератне обнове од 1952. године па све до краја 1973. објављено је 106 бројева *Гласника Хигијенског института*, а потом *Гласника Завода за здравствену заштиту*. Коначно, током трећег и четвртог периода часопис излази као *Гласник Завода за заштиту здравља* (касније као *Гласник Института за јавно здравље*) и од 1994. до краја 2008. године објављена су 74 броја.

Први период издавања *Гласника* (1926–1941)

Први број часописа *Гласник Централног хигијенског завода* објављен је 1926. године у Београду. Изласком првог броја *Гласника*, тадашњи Централни хигијенски завод (ЦХЗ) у Београду сврстао се у малу породицу сродних институција у свету које су имале свој стручни часопис искључиво посвећен превентивној медицини. *Гласник* је, у то време, био један од ретких часописа у свету посвећених хигијени, превентивној медицини и јавном здрављу, поред пољског часописа *Епидемиолошки преглед* (*Przegląd Epidemiologiczny*, излази од 1920) Државног хигијенског завода који му је претходио и чехословачког листа *Радови* (*Les Travaux*) који је од 1930. године излазио у Прагу на француском језику, у издању Државног института за јавно здравље.

After a 13-year break, the Institute of Public Health of Serbia “Dr Milan Jovanović Batut” is re-launching the renewed publication entitled *Serbian Journal of Public Health* (*Glasnik javnog zdravlja*). The importance of this event for public health, as well as the *Journal*’s rich history, warrant a brief overview of the periodical’s publishing record over the last 95 years and its valuable legacy.

From 1926 to date, the *Journal* has had 265 issues, or notebooks, which is what the issues were called prior to World War II (excluding supplements and special editions). The journal was published intermittently over four periods, under different names, but always as a *Glasnik* and always with the same purpose. During the first publication period, until the spring of 1941, 85 notebooks were published under the title *Journal of the Central Institute for Hygiene*. In the second publishing period, when it was restored after the war, from 1952 and until 1973, 106 issues came out under the title of *Journal of the Hygiene Institute* and, subsequently, *Journal of the Institute for Healthcare*. Finally, in the third and fourth publishing periods, the journal was entitled *Journal of the Institute for Health Protection* (and later *Journal of the Institute of Public Health*) and 74 issues were released from 1994 to the end of 2008.

The first period of the publication of the *Journal* (1926–1941)

The first issue of the *Journal of the Central Institute for Hygiene* was published in 1926 in Belgrade. With the release of the first issue of the *Journal*, the Central Institute for Hygiene (CIH) in Belgrade became a member of a small family of related institutions worldwide that published their own scientific journals, dedicated exclusively to preventive medicine. At that time, the *Journal* was one of the rare publications in the world dedicated to hygiene, preventive medicine and public health, in addition to the Polish journal *Epidemiological Review* (*Przegląd Epidemiologiczny*, published since 1920), issued by the National Hygiene Institute in Warsaw, which preceded it, and the Czechoslovakian journal *Works* (*Les Travaux*), that has been issued since 1930 in Prague, in French, published by the National

Родоначелник ових часописа био је Факултет за хигијену и јавно здравље Универзитета Џонс Хопкинс са својим *Америчким журналом за хигијену (The American Journal of Hygiene)*, данашњи *Амерички журнал за епидемиологију (American Journal of Epidemiology)*, под уредништвом Вилијема Хенрија Велча, првог декана Универзитета Џонс Хопкинс [1].

Изласком првог броја *Гласника Централног хигијенског завода* започело је ново поглавље у области јавног здравља у региону.

Уредништво првих бројева *Гласника Централног хигијенског завода* (Гласник ЦХЗ) заједнички потписују Стеван З. Иванић и Богољуб Константиновић, руководиоци здравствене службе у Краљевини СХС. Насловна страница првог броја је штампана ћирилицом, а чланци су штампани наизменично ћирилицом и латиницом. Аутори текстова првог издања и његови сарадници представљали су праву плејаду тадашњих међународних стручњака.

Уводни текст првог броја је започео са следећом констатацијом: „Организација социјално-медицинске и хигијенске службе у нашој земљи углавном је завршена. Иако још није њен пут потпуно утрвен, иако се на том путу налази још много препрека и много тешкоћа, ипак је правац ове службе јасно обележен и оцртан. А он је онакав какав мора бити: одговара стварним потребама нашег народа. Већ се до сад утицај наше хигијенске делатности осетио на свима странама наше земље. Са централним установама ова служба и организација добијају нове директиве, нове тежње за ослобођење нашег народа од болести и рђавог здравственог стања. Тим тежњама биће посвећен Централни Хигијенски Завод, њима ће служити и Гласник” [2].

Прилози прве и друге књиге (св. 1–4 и св. 5–6) били су подељени на десет области: бактериологија, серологија и имунологија, епидемиологија, епизоотија, паразитологија, туберкулоза – сифилис, социјална медицина, хигијена, разно, реферати и статистика.

У поменутом уводном тексту наведен је и значај обједињавања разнородне медицинске праксе у новој држави: „Централни Хигијенски Завод у Београду, коме је посвећена и ова свеска Гласника, има да буде спона целокупне те [здравствене] службе [у земљи], он има да веже све ове установе у једну целину, да прикупља сва искуства и да на основу њих уз сарадњу свих израђује нове правце. Он треба да буде и научни расадник и жига, која ће давати нове подстреке за рад и напредак” [2].

Institute of Public Health. The progenitor of these journals was the School of Hygiene and Public Health of the Johns Hopkins University with its *American Journal of Hygiene*, today *American Journal of Epidemiology*, edited by William Henry Welch, the first Dean of the Johns Hopkins School of Medicine [1].

The release of the first issue of the *Journal of the Central Institute for Hygiene* marked the beginning of a new chapter in public health in the entire region.

Editors of the first issues of the *Journal of the Central Institute for Hygiene* (Journal of the CIH) were Stevan Z. Ivanić and Bogoljub Konstantinović, heads of the healthcare service in the Kingdom of SCS. The cover of the first issue was printed in Cyrillic and the articles were printed by alternating Cyrillic and Latin scripts. Authors of the papers printed in the first issue and the journal associates were truly *creme de la creme* of international expertise at the time.

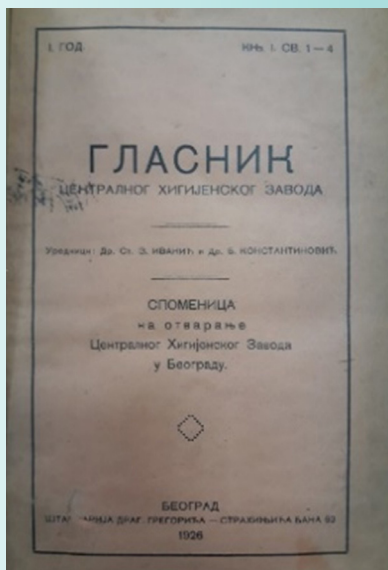
The editorial for the first issue began by stating: “The social-medicine and hygiene service in our country have now been established for the most part. Although its path has not been fully paved yet, although this path has many obstacles and difficulties to come, the direction in which this service shall operate has been clearly marked and mapped out. And this path is what it must be: it meets the real needs of our people. We have already felt the effects of our hygiene service activities throughout our country. This service and organization are to receive new directives, new aspirations to free our people from diseases and poor health, with the advent of central institutions. The Central Institute for Hygiene shall endeavor to fulfill these aspirations, as shall the *Journal*” [2].

Annexes to the first and second volume (notebooks 1-4 and 5-6) were classified into ten fields: bacteriology, serology and immunology, epidemiology, epizootiology, parasitology, tuberculosis – syphilis, social medicine, hygiene, miscellaneous, reports and statistics.

In the aforementioned editorial, the significance of harmonizing diverse medical practice in the new country was also noted: “Central Institute for Hygiene in Belgrade, to which this notebook of the *Journal* has been dedicated, is to be the link that binds the entirety of this [healthcare] service [in the country], it is to unite all these institutions into a single entity, collect all experiences and develop new directions from these experiences, through the cooperation of all experts. It is to be both a scientific nursery and focus that will give new incentives for work and progress” [2].

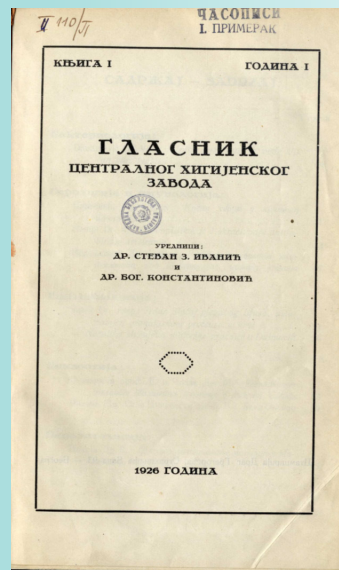
The first issue of the *Journal* (Figure 1) dealt with, among

У првом броју *Гласника* (слика 1) су, између осталог, обрађиване појаве малтешке грознице (бруцелозе) у Јужној Србији и Далмацији, као и маларије у Македонији. Садржај и прелом *Гласника* су били у складу са савременом праксом и нису одударали ни од свог пољског нити од свог америчког листа-претходника.¹

Слика 1. Омот и предња корица везаног издања *Гласника*, књ. 1, св. 1–4 и св. 5–6, 1926.

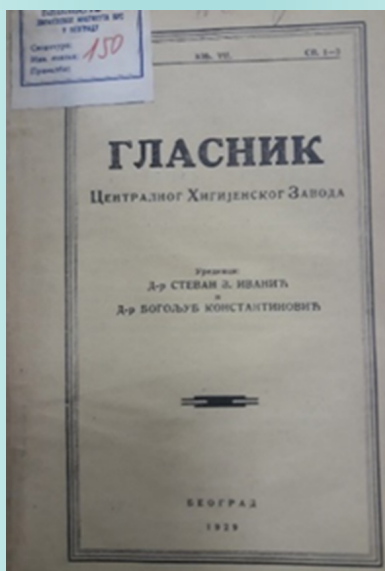
other things, the outbreak of Malta fever (brucellosis) in Southern Serbia and Dalmatia, as well as with an outbreak of malaria in Macedonia. The *Journal's* content and graphic design were consistent with the contemporary practice and did not stand out from either its Polish, or its American predecessor.¹

Figure 1 Cover and front page of the bound publication of the *Journal*, volume 1, notebook 1–4 and notebook 5–6, 1926.

Почетком 1929. године, ЦХЗ добија своју штампарију за израду сопствених публикација, што говори о значају који је придаван издањима ЦХЗ у земљи (слика 2).

At the beginning of 1929, CIH got its own printing press for the issue of its publications, which speaks of the importance that was ascribed to CIH's publications in the country (Figure 2).

Слика 2. Први број *Гласника* у изради штампарије ЦХЗ, књ. VII, св. 1–3, 1929.

Figure 2 The first issue of the *Journal* printed by the CIH's printing office, volume VII, notebook 1–3, 1929.

¹ Прва издања су рађена у услужној штампарији Драгутина Грегорића и сина у Улици Страхињића Бана у Београду, а затим, током 1928. у штампарији „Тучовић” на данашњем Тргу Славија, да би од 1929. године ЦХЗ добио своју штампарију која се налазила у постојећој згради Института.

¹ The first editions were printed at a hired printing press owned by Dragutin Gregorić and Son in Strahinjića Bana Street in Belgrade, then in the “Tucović” printing press located in Belgrade’s modern day Slavija Square. In 1929, CHI got its own printing press, which was located in the existing Institute building.

Крајем 1931. године, на задњим корицама књ. XII, бројева 1–3 (1931), уредништво је указало читаоцима на одлуку владе да: „Решењем Министарства социјалне политике и народног здравља бр. 10054 од 3. јуна 1931. године све санитетске установе у Југославији дужне су да се на лист претплате”.

Године 1936. се први пут појављује лого ЦХЗ, као и црвена и зелена слова насловног текста на корицама. Одговорни уредник је сада био само Стеван З. Иванић, а лист објављује да излази четири пута годишње (слика 3).

At the end of 1931, on the back cover of volume XII, issues 1-3 (1931), the editors pointed out the following Government decision to the readers: “Decision of the Ministry of Social Policy and Population Health no. 10054 dated 3 June 1931, prescribes that all medical institutions in Yugoslavia are obliged to subscribe to the journal.”

In 1936, CIH's logo appeared for the first time, as well as the titles on the covers printed in green and red ink. The editor-in-chief was now Stevan Z. Ivanić alone, and the journal notified the readers that it was a quarterly periodical (Figure 3).

Слика 3. *Гласник* у боји из 1936–1938, књ. XIX, св. 1–3, књ. XX, св. 3 и књ. XXI, св. 3–4 (двоброј), 1936, 1937, 1938.

Figure 3 *Journal* in color from 1936-1938, volume XIX, notebook 1–3, volume XX, notebook 3 and volume XXI, notebooks 3-4 (double issue), 1936, 1937, 1938.

Последњи редован број у првој серији *Гласника* била је књ. 24, св. 4 из 1941. године, након чега настаје прекид публикација у наредних 11 година.

The last regular issue in the first series of the *Journal* was volume 24, notebook 4 from 1941, after which there was a pause in publication that lasted 11 years.

Други период издавања *Гласника* (1952–1973)

Након консолидовања и поновне централизације здравства у Народној Републици Србији, *Гласник* централне институције јавног здравља у држави је коначно обновљен априла месеца 1952. године као *Гласник Хигијенског института* (слика 4). Главни и одговорни уредник је био Драгољуб Антонијевић, а као издавач је назначен Хигијенски институт Народне Републике Србије. Било је предвиђено да *Гласник* излази четири пута годишње.

The second period of the publication of the *Journal* (1952–1973)

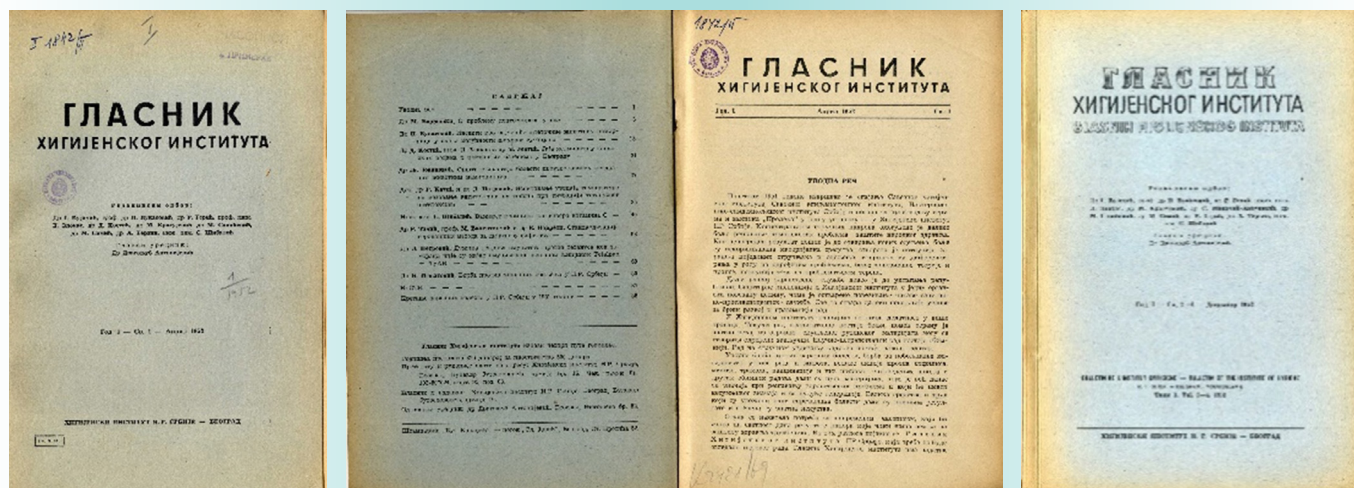
After the healthcare service in the People's Republic of Serbia was consolidated and re-centralized, the *Journal* of the central public health institution in the country was finally renewed in April 1952, under the title *Bulletin of the Institute of Hygiene* (Figure 4). Editor-in-chief was Dragoljub Antonijević, and the Institute for Hygiene of the People's Republic of Serbia was listed as the publisher. The *Journal* was envisaged as a quarterly publication.

На корицама се бележи и покушај комуницирања са иностраном јавношћу. У званичном преводу на француски језик, лист се звао *Courier de l'Institut d'hygiène*, са варијантом превода *Bulletin de l'Institut d'hygiène* у каснијим бројевима, што је прецизније за један стру-

The covers of the renewed editions also show an attempt to communicate with the foreign public. In the official translation into French, the journal was entitled *Courier de l'Institut d'hygiène*, that was later changed to *Bulletin de l'Institut d'hygiène*, which was more precise for a scientific

чан часопис. Званичан превод на енглески је гласио: *Bulletin of the Institute of Hygiene*. Од страних језика, у првом броју се налази садржај само на француском језику, а касније је додат и садржај на енглеском. На задњим корицама првог броја се може прочитати званичан превод назива Института на француски: *Institut d'hygiène de la Republique Populaire de Serbie*. Лист је штампан ћирилично, а већ у другом броју је додат и латинични назив часописа.

journal. The official translation into English was: *Bulletin of the Institute of Hygiene*. Of foreign languages, the first issue only shows the table of contents in French, but the table of contents in English was added in later issues. The back cover of the first issue shows the official translation of the Institute in French: *Institut d'hygiène de la Republique Populaire de Serbie*. The journal was printed in Cyrillic and the title in Latin script was added already from the second issue.

Слика 4. Гласник Хигијенског института, год. 1, св. 1, април 1952, и св. 2–4, децембар 1952.

Figure 4 *Bulletin of the Institute of Hygiene*, year 1, notebook 1, April 1952 and notebook 2–4, December 1952.

У уводној речи обновљеног издања назначено је да је почетком 1951. извршено спајање Савезног хигијенског института, Савезног епидемиолошког института, Бактериолошко-епидемиолошког института Србије, као и погона за производњу серума и вакцине „Пролека“ у једну установу – у Хигијенски институт НР Србије [3]. Тако је, на сличан начин као и после Великог рата када је разнородна пракса из неколико бивших држава морала бити усклађена у новој држави, једна кровна установа превентивне медицине поново била у могућности да објави свој часопис као централна институција која координира целокупно јавно здравство у земљи.

The editorial of the renewed publication noted that, at the beginning of 1951, the Federal Institute for Hygiene had been merged with the Bacteriological-epidemiological Institute of Serbia, as well as with the “Prolek” facility for the production of serums and vaccines, into a single institution – the Institute of Hygiene of the PR Serbia. [3] Thus, in similar fashion as it had been done after the Great War, when diverse practices from several individual countries had to be harmonized in the new country, a single umbrella organization in preventative medicine was able to re-start its journal as the central institution that coordinated the entire public health field in the country.

Уредници новог издања су нумерацију ресетовали на год. I, дистанцирајући нови *Гласник* од његовог претходника *Гласника ЦХЗ*, па је година издања часописа 1952. означена као „година прва“ што је измењено тек 1996. године.

Editors of the new edition reset the numbering of the issues to start from year 1, distancing the new *Journal* and its predecessor, *Journal of the CIH*, so the year of issue – 1952 – was marked as “year one”, which was later changed back to the original numbering, in 1996.

Према подацима система COBISS на сајту Народне библиотеке Србије, од броја 3/4 (1960) као уредник часописа је наведен Јован Цекић [4].

According to COBISS results on the website of the National Library of Serbia, Jovan Cekić [4] was listed as the editor of the journal, from issue 3/4 (1960).

Променом имена Хигијенског института НР Србије у Завод за здравствену заштиту НР Србије, дошло је и до новог назива *Гласника* у 1962. години. Лист је штампан ћирилицом, одговорни уредник је и даље био Јо-

By changing the name of the Institute of Hygiene of the PR. Serbia to Healthcare Institute of the PR Serbia, a new title was adopted for the *Journal* in 1962. The Journal was printed in Cyrillic, editor-in-chief was still Jovan Cekić, and

ван Цекић, а израда се и даље обављала у сопственој штампарији Завода.

Уставом из 1963. године назив државе промењен је у Социјалистичку Републику Србију, па је сходно томе и званични назив часописа измењен у *Гласник Завода за здравствену заштиту СР Србије*. Јован Цекић је и даље одговорни уредник и наведено је да лист излази четири пута годишње, тромесечно.

Од броја 1 (1965) *Гласник* се објављује у латиничном издању и добија нови прелом. Пуни назив часописа је *Гласник Завода за здравствену заштиту СР Србије: часопис за превентивну и социјалну медицину са организацијом здравствене службе*, а штампа се у сопственој штампарији. Од овог броја се назив листа не преводи на француски, већ само на енглески језик и гласи *Bulletin of the Institute of Health Protection, R. S. Serbia, Belgrade, Yugoslavia: Journal of Preventive and Social Medicine with Health Service Organization*. Назначено је да публикација излази једном месечно. Садржај је штампан на три језика: енглеском, француском и руском, тим редом [5]. Главни и одговорни уредник је и даље био Јован Цекић.

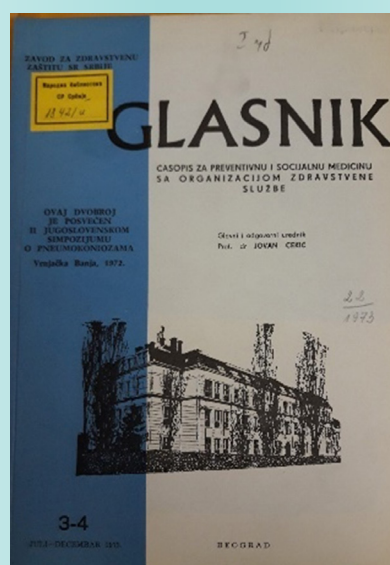
Крајем 1973. године, *Гласник* по други пут престаје са редовним излажењем после више од две деценије излажења у континуитету након обнове из 1952. године. На слици 5. приказан је двоброј *Гласника* посвећен II југословенском симпозијуму о пнеумокониозама, одржаном у Врњачкој Бањи 1972. године. Ово је уједно био и последњи број часописа пред наредну паузу од 20 година (слика 5).

it was still printed in the Institute's own printing office.

The 1963 Constitution changed the name People's Republic to Socialist Republic of Serbia, and the official Journal name was changed to the *Journal of the Healthcare Institute of SR Serbia*. Jovan Cekić remained the editor-in-chief and the publication stated that it was issued quarterly.

From issue no. 1 (1965), *Journal* was printed in Latin script and received a new graphic design. The official Journal's full name in English was *Bulletin of the Institute of Health Protection, SR Serbia, Belgrade, Yugoslavia: Journal of Preventive and Social Medicine with Health Service Organization* and it was printed in the Institute's own printing press. From this issue, the title was no longer translated into French, keeping only the English translation. It was labeled as a monthly publication. The table of contents was printed in three languages: English, French and Russian, respectively. [5] Jovan Cekić was still the editor-in-chief.

At the end of 1973, the *Journal* stopped its regular publication for the second time, after more than two decades of continual publication following the restart in 1952. Figure 5 shows the double-issue of the *Journal* dedicated to the Second Yugoslav Symposium on pneumoconioses, held in Vrnjačka Banja in 1972. This was also the last issue of the journal prior to its next 20-year-long interruption (Figure 5).

Слика 5. *Гласник* бр. 3/4, јули–децембар 1973; последњи број пред другу паузу

Figure 5 *Journal* no. 3/4, July–December 1973; the last double-issue before a long break

Трећи период издавања *Гласника* (1994–2002)

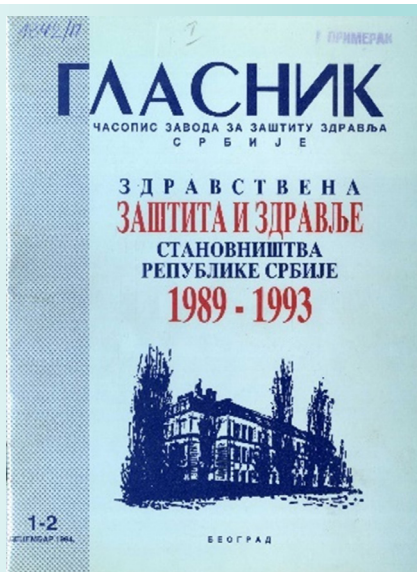
Децембра 1994. године, поводом обележавања 75 година оснивања Завода за заштиту здравља Србије, а након 20 година неизлажења, појавило се обновљено издање часописа *Гласник* као посебан број под називом „Здравствена заштита и здравље становника Републике Србије 1989–1993”. За поновно издавање *Гласника* заслужан је Павле Тодоровић, главни и одговорни уредник обновљеног издања, а као уредник је потписан Слободан Антоновић. Наведено је да су публикацију сачинили и уредили Јасмина Грозданов и Иван Омеровић (слика 6). Дobar део материјала као и сама идеја о поновном покретању *Гласника* потекли су из рада на изради монографије за обележавање јубилеја 75 година рада Завода за заштиту здравља Србије „Др Милан Јовановић Батут” на датум када је у Београду основана прва стална бактериолошка станица [6].

У предговору који потписује главни и одговорни уредник Павле Тодоровић најављено је редовно излажење новог *Гласника*, предвиђено на учесталост од четири издања годишње. Званично име публикације је гласило *Гласник: часопис Завода за заштиту здравља Србије*, а званичан превод на енглески је био *Glasnik: Journal of the Institute of Public Health of Serbia*. Обновљени посебан број, са карактеристичним корицама у две нијансе плаве боје, штампан је ћирилично у тиражу од 1000 примерака. Наредни двоброј, из марта 1995. године, такође је био посебан. Он је био посвећен јубилеју „75 година постојања и рада Завода за заштиту здравља Србије” (слика 6).

The third period of the publication of the *Journal* (1994–2002)

In December 1994, to commemorate 75 years since the establishment of the Institute of Health Protection of Serbia and following 20 years of pause, a restarted issue of the *Journal* came out, as a special edition entitled “Health-care and the health of the population of the Republic of Serbia 1989-1993”. Pavle Todorović, the editor-in-chief of the renewed edition, was the main driving force behind this restart, and Slobodan Antonović was signed as the editor. The issue stated that it was elaborated and designed by Jasmina Grozadnov and Ivan Omerović (Figure 6). A fair share of the material, as well as the very idea of restarting the *Journal* came from the work on a monograph that commemorated the 75th anniversary of the Institute of Health Protection of Serbia “Dr Milan Jovanović Batut”, counted from the date of the establishment of the first permanent bacteriological station in Belgrade. [6]

The foreword, signed by the editor-in-chief Pavle Todorović, announced that the new *Journal* would be published regularly, at a planned rate of four issues a year. The official name of the publication was *Glasnik: Journal of the Institute of Public Health of Serbia*. The renewed special issue, with striking covers in two shades of blue, was printed in Cyrillic in 1000 copies. The next double-edition from March 1995 was also a special edition. It was dedicated to 75 years of existence and operation of the Institute of Health protection of Serbia (Figure 6).

Слика 6. Обновљени посебан двоброј *Гласника*, децембар 1994, бр. 1–2. и јубиларни обновљени двоброј, март 1995, бр. 3–4.

Figure 6 Renewed special double issue of the *Journal*, December 1994, no. 1–2 and the 75th anniversary renewed double issue, March 1995, no. 3–4.

Од јануара 1995. године *Гласник* излази редовно, са новим преломом који се разликује од претходна два посебна двоброја. Име публикације је рађено у фонту „Мирослављева ћирилица“, а на корици је додат и поднаслов „Часопис је основан 1926. године“ како би се нагласио континуитет са издањима пре Другог светског рата. Током ове године урађена је и пренумерација, тако да је 1995. година и званично постала 69. година излажења часописа. У импресуму је унета још једна новина, па је поред података о публикацији штампан и факсимил репринт прве стране првог броја из 1926. године [7]. Наслањање на дугу традицију *Гласника* назначено је и у уводној речи где је наведено и објашњено под којим све називима је лист излазио. У импресуму је, такође, назначено [7] да је решењем Министарства за информације Републике Србије из децембра 1994. године *Гласник* уписан у регистар средстава јавног информисања.² Ово издање је штампано у 500 примерака (слика 7).

Слика 7. Обновљено редовно издање *Гласника* са импресумом и пренумерацијом, год. 69, св. 1–6 (јануар–јуни 1995)

У наредној 1996. години (јануар–јуни 1996, год. 70, св. 1–6.) у импресуму стоји да је часопис решењем Министарства за информације Републике Србије ослобођен пореза на промет као „публикација од посебног интереса за науку“. Смањен је тираж (на 300 примерака), као и учесталост излажења листа, тако да је у импресуму предвиђено да лист од бр. 1/6 (1996) излази два уместо четири пута годишње.

Овај импресум из 1996. године такође има и једну новину, јер је уместо дотадашње слике зграде Завода уметнут цитат дела уводне речи Андрије Штампара из првог

² Решењем бр. 632-1375/94-03 од 14. децембра 1994. *Гласник* је уписан под редним бројем 1830.

From January 1995, the *Journal* was issued regularly, featuring a new graphic design which was different than the preceding two double-issues. The name of the publication was rendered in “Miroslav’s Cyrillic” font, and the covers now also featured the subtitle “Journal established in 1926” to emphasize the continuity with the issues printed before World War II. In that year the journal was also renumbered, so 1995 was officially declared as the 69th year of the journal’s publication. Another new feature was added to the impressum: in addition to the information about the publication, a facsimile copy of the front page of the 1926’s first issue was printed [7]. Continuation of the long tradition of the *Journal* was also noted in the editorial, where all the titles under which the journal had been published were listed. The impressum also noted [7] that the *Journal* was listed in the register of media of public importance following a decision by the Ministry of Information of the Republic of Serbia dated December 1994². This issue was printed in 500 copies (Figure 7).

Figure 7 Renewed regular edition of the *Journal* with its impressum and renumbering, year of publication: 69, notebook 1–6 (January–June 1995)

In the following year, 1996, (January–June 1996, year of publication: 70, notebook 1–6) the impressum noted that the journal was exempt from sales tax by the Ministry of Information of the Republic of Serbia as a “publication of special interest for science”. The number of copies issued was decreased (down to 300) as well as their publishing frequency, so the impressum reported that, from its issue no. 1/6 (1996), the journal would be published twice a year instead of quarterly.

This impressum from 1996 was also changed, as instead of the picture of the Institute building that had previously

² Decision no. 632-1375/94-03 dated 14 December 1994 listed the *Journal* under no. 1830.

броја *Гласника ЦХЗ* из 1926. године: „Лист је у првом реду намењен лијечницима у нашој држави. Настојат ће да делује не само информативно, него одгојно; слат ће се свим лијечницима, како би у свако вријеме били упућени у рад Министарства, што је нарочито сада потребно, кад смо уједињени у једну државу из појединих дијелова с разним санитетским законима... Нека нарочито прате основне законе, а о њима нека приопће своје мишљење и опаске, јер се само заједничким радом могу постићи ваљани успеси... Ваља да сви прионемо, како би овај Гласник првог нашег Министарства доиста био Гласник новог времена”.

Током 1996. године изашао је и први суплемент новог-старог *Гласника*, посвећен мас-медијима и здрављу и здравственим информационим системима. У другом делу 1998. године, од бр. 7/12 (1998), главни и одговорни уредник *Гласника* је Драгољуб Ђокић. Током овог периода званично име издавача се мења од „Завода” у „Институт”, а појављује се и нови лого сада званичног назива часописа – Гласник Института за заштиту здравља Србије „Др Милан Јовановић Батут” [8].

Од краја 2000. до 2002. године уредништво је било под руководством директорке Института Иванке Гајић. *Гласник* је излазио до краја 2002. Последњи бројеви пре прекида су били двоброј 1/2 и 3/4, год. 76 (2002).

Четврти период издавања *Гласника* (2005–2008)

Након трогодишње паузе *Гласник* поново излази 2005. године са званичним именом *Гласник Института за заштиту здравља Србије* (слика 8).

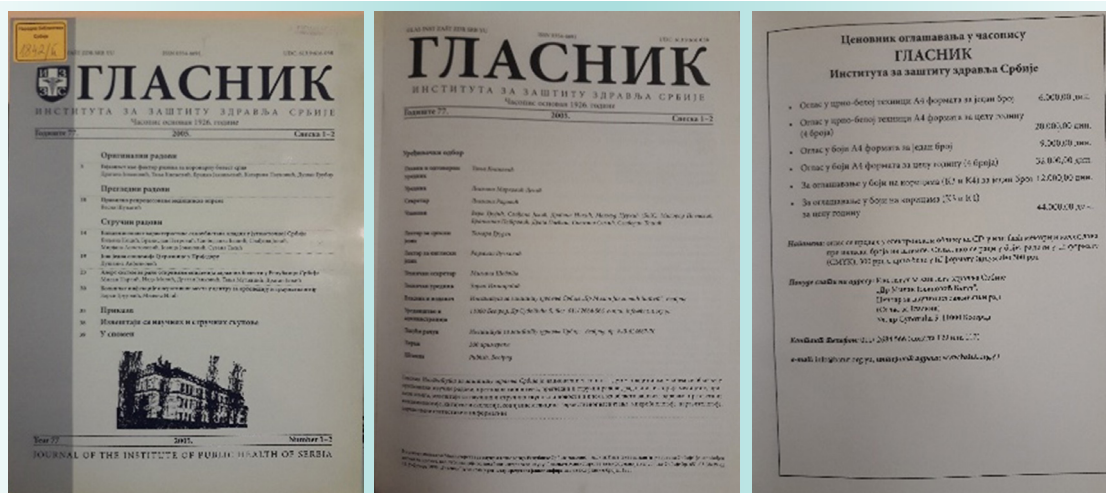
been a part of it, it now had a quote from the foreword by Andrija Štampar taken from the first issue of the *Journal of the CIH* from 1926: “This journal is primarily intended for physicians in our country. It will endeavor to be not just a source of information, but a source of education; it will be sent to all physicians so that they would be acquainted, at all times, with the work of the Ministry, which is of particular importance now that we are united in a single country, out of individual parts with varying healthcare laws... They should, in particular, keep up with basic laws, and provide their opinions and comments on them, as only through joint work can proper success be reached... It would be good if we all got down to it, so that this Journal of our Ministry would truly be a Journal of a new age.”

In 1996, the first supplement of the new-old *Journal* was also published, and it was dedicated to the mass media and health, and health information systems. In the second half of 1998, from issue no. 7/12 (1998), Dragoljub Đokić became the editor-in-chief of the *Journal*. In this period, the official name of the publisher changed from “the Institution” to “the Institute”, and a new logo was revealed for the new official name of the publication – *Journal of the Institute for Health Protection of Serbia* “Dr Milan Jovanović Batut” [8].

From the end of 2000 to 2002, the editorial board was led by the Institute Director Ivanka Gajić. The *Journal* was published until the end of 2002. The last issues before the break were the double-issues 1/2 and 3/4, in the year 76 (2002).

Fourth period of the publication of the *Journal* (2005–2008)

After a three-year break, the *Journal* was again published starting from 2005, under the official name of *Journal of the Institute for Health Protection of Serbia* (Figure 8).

Слика 8. *Гласник Института за заштиту здравља Србије*, год. 77, св. 1–2, 2005.

Figure 8 *Journal of the Institute for Health Protection of Serbia*, year 77, issue 1–2, 2005.

Главни и одговорни уредник обновљеног издања је Тања Кнежевић. *Гласник* је штампан ћирилично у тиражу од 300 примерака.

Испод импресума стоји следећи текст: „Гласник Института за заштиту здравља је национални часопис са дугом традицијом, у којем се објављују оригинални научни радови, претходна саопштења, прегледни и стручни радови, радови из историје медицине, прикази књига, извештаји са научних и стручних скупова и новости и писма из области заштите здравља, пре свега из епидемиологије, хигијене и екологије, социјалне медицине, здравственог васпитања, микробиологије, паразитологије, здравствене статистике и информатике”.

Последњи суплемент *Гласника* изашао је 2006. године (суплемент I за 2006). Он је био посвећен стручној конференцији „Батуови дани” под називом „Јавно здравље и ванредне ситуације”.

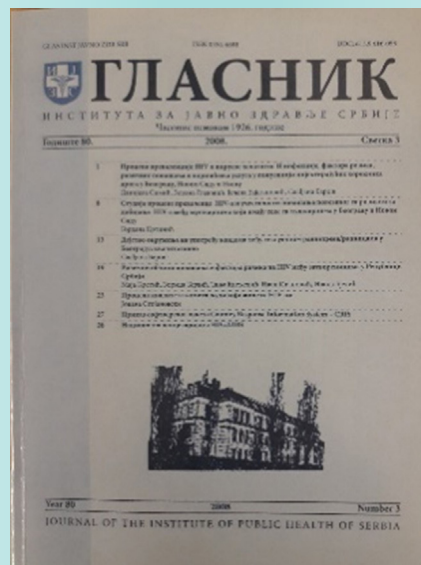
Последњи број који је изашао пре *Гласниковог* четвртог прекида био је бр. 3 из 2008. године (слика 9) под називом *Гласник Института за јавно здравље Србије*.

The editor-in-chief of the renewed publication was Tanja Knežević. *The Journal* was published in Cyrillic, in 300 copies.

Under the impressum, the following text was written: “Journal of the Institute for Health Protection is a national journal with a long tradition, publishing original scientific papers, preliminary statements, reviews and expert studies, articles in medical history, book reviews, reports from scientific and expert meetings and news and letters pertaining to healthcare, primarily to epidemiology, hygiene and environment protection, social medicine, health education, microbiology, parasitology, health statistics and information.”

The last supplement of the *Journal* was printed in 2006 (supplement I, 2006). It was dedicated to the expert conference “Batutovi dani” (“Days of Batut”) and entitled “Public health and emergencies”.

The last issue that came out before the fourth break in the *Journal's* publication was issue no. 3 from 2008 (Figure 9) under the title of *Journal of the Institute of Public Health of Serbia*.

Слика 9. Последњи број *Гласника*, год. 80, бр. 3, 2008.

Figure 9 Last issue of the *Journal*, year 80, no. 3, 2008.

Ново издање *Гласника*

Јавноздравствене претње у 21. веку постале су све учесталије, изазовније и комплексније, што намеће потребу за поновним објављивањем *Гласника* јавног здравља.

Захвалница

За идентификацију грађе периода до Другог светског рата захваљан сам Зорану Здравковићу из Одељења периодике Библиотеке града Београда, а за решавање

New edition of the *Journal*

Public health threats in the 21st century have become more frequent, challenging and complex, which imposed the need to restart the publication of the Serbian Journal of Public Health.

Acknowledgments

I am grateful to Zoran Zdravković from the Periodicals Department of the Belgrade City Library for the identification of materials supporting the period prior to World War II.

проблематике послератне грађе Славку Поледици из Народне библиотеке Србије. За потребе овог рада коришћен је и матични фонд Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ који је сакупила и испред којег је Невена Милошевић заслужна за репродукције на сликама 1, 4 и 6.

I am also grateful to Slavko Poledica from the National Library of Serbia for help in resolving the issues related to the documentation of the post-war period. For the purposes of this historical review, the Institute's own archive was used, which was collected and selected by Nevena Milošević, who is responsible for reproductions in Figures 1, 4 and 6.

Литература/References

1. Thomas, K. K. Cultivating hygiene as a science: the Welch-Rose Report's influence at Johns Hopkins and beyond. *American journal of epidemiology*. 2016; 183(5), 345–354.
2. Гласник Централног хигијенског завода, књ. 1, св. 1–3, Београд, 1926 [стр. iv–v].
3. Гласник Хигијенског института НР Србије, год. 1, св. 1, април 1952, стр. 1.
4. <https://plus.sr.cobiss.net/opac7/bib/nbs/101488903#full>; улаз за „Гласник Централног хигијенског завода“.
5. Гласник Завода за здравствену заштиту СР Србије, год. XIV, бр. 1 (јануар 1965), стр. 3–4.
6. Борислав Антић (ур.), Завод за заштиту здравља Србије „Др Милан Јовановић - Батут“: 1919 – 1924 – 1994, Београд : Завод за заштиту здравља Србије „Др Милан Јовановић-Батут“ : Републички завод за здравствено осигурање, 1994 (Београд : Арт принт).
7. Гласник: часопис Завода за заштиту здравља Србије, год. 69, св. 1–6 (јануар–јуни 1996).
8. Драгољуб Ђокић, Предраг Довијанић, Зоран Марић (et. al.), *Осамдесет година у служби народа*, фотографије Милан Мелка, Петар Владић, 2. изд., Београд: Институт за заштиту здравља Србије „Милан Јовановић Батут“, 2000 (Београд: Г.А.Д.).

Кореспонденција / Correspondence

Душан Ђурић - Dušan Đurić
dbdjuric@hotmail.com